

9. Văideanu, G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Ed. Politică, 1988, p. 109-110.

10. Ченцов, А.А. *Теоретические основы научной организации учебного процесса. (Моделирование дидактических систем)*: Пособие для учителей и работников народного образования. Белгород, 1972, с. 92.

COMPONENTE FUNDAMENTALE ON FORMAREA PROFESIONALĂ A SPECIALISTULUI DE CULTURĂ FIZICĂ

Jurat Valeriu,

Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport a Republicii Moldova

Key words: professional training, forms of physical culture, physical culture specialist, sports disciplines, training contents.

Summary. In modern conditions the role and importance of professional training of physical culture specialist for multilateral activity increase, where the educational context is a fundamental orientation in achieving essence content of the pedagogical system – „Physical Culture”. In this context, the training of the teaching staff in this field acquires a significant correlation between the contents of the specific disciplines: fundamental, socio-humanistic, specialized, anatomo-physiological and medical-biological.

Scientific formulated regularities: the morphological, physiological and psychological allowed the exercise qualification not only as a means of physical development of the human personality, but also of intellectual, moral and aesthetic education, and as component in fully training of the specialist in the field.

Actualitatea. Crearea condițiilor necesare pentru formarea personalității omului, care îmbină armonios elementele spiritual și fizic, constituie cea mai importantă problemă pentru dezvoltarea societății contemporane. Cultura fizică reprezintă anume acea sferă instructivă, în cadrul căreia se traduce în viață ideea funcțională a valorificării universului de către om, a forțelor sale esențiale (fizice și spirituale), a formării unei personalități active, capabile să se integreze și să facă față cerințelor societății contemporane. În acest context, pentru specialiștii din domeniul teoriei și practicii culturii fizice [4, 5, 8, 9, 17] ș.a., ideea formării unei personalități multilateral dezvoltate se dovedește a fi fundamentală, dat fiind că personalitatea este considerată o simbioză psihofiziologică complexă, în care elementul principal este esența ei spirituală, ce se realizează doar prin propria-i organizare psihofizică.

Actualele forme ale culturii fizice (educația fizică, sportul, reabilitarea fizică, recreația fizică, pregătirea fizică profesional-aplicativă și cultura fizică adaptată) în accepțiunea specialiștilor în domeniu [7, 14, 15, ș.a.], reflectă evoluția istorică a acestui domeniu de-a lungul timpului, legată de dezvoltarea și necesitățile societății, care au marcat principalele direcții ale acestuia, și asigură, prin mijloacele activității motrice, perfecționarea spirituală a omului. Aspectele teoretico-metodologice ale învățământului de cultură fizică, privind pregătirea tinerilor specialiști în domeniul respectiv, au la bază fundamentele elaborate la începutul sec. XX, precum și formele de organizare a acestora.

Rudîh T. [18] a menționat că, deși a avut un caracter progresist, procesul de fundamantare și dezvoltare a sistemului de formare a specialiștilor în domeniul educației fizice și sportului a fost totuși unul complicat, pe alocuri controversat.

Astfel, **scopul cercetării** prevede determinarea probelor profesionale de modelare a elementelor activității specialistului de cultură fizică, ajustate realității practice.

Analiza rezultatelor cercetării. Procesul pedagogic, fiind baza formării tinerilor specialiști, inclusiv și în domeniul educației fizice și sportului, necesită o abordare din perspectivă biologică și antropologică, o studiere multiaspectuală, fapt ce-i atribuie acestui proces un caracter complex și profund [12]. Legitățile științifice formulate: morfologică, fiziologică și psihologică au permis calificarea exercițiilor fizice nu doar ca mijloc de dezvoltare fizică a personalității umane, ci și a educației intelectuale, morale și estetice, și ca componentă on pregătirea integrală a specialistului on domeniu.

Participarea la procesul de formare și autoformare a viitorilor specialiști în acest domeniu presupune nu numai timp, ci și implicarea și adaptarea acestora față de realizarea activităților cu caracter continuu de autoperfecționare, deci de formare a competențelor – cunoștințelor, calităților, atitudinilor și capacităților. Absolventul cu studii superioare are ca finalitate formarea competenței profesionale, competență ce presupune context integrativ al categoriilor de învățate, instruire și educare. Instruirea acestor competențe se realizează prin intermediul disciplinelor fundamentale și introducerea celor opționale sau specializării specifice.

Bazele anatomo-fiziologice ale sistemului de educație fizică au contribuit la fundamantarea aspectelor ce țin de metodele și mijloacele dezvoltării, instruirii și educației fizice; selecția acestora reieșind din particularitățile de vârstă și individuale; elaborarea sistemului de exerciții fizice în conformitate cu obiectivele pedagogice ș.a. [13].

Dezvoltarea bazelor medico-biologice a procesului pedagogic de pregătire argumentează formarea deprinderilor motrice în contextul teoriei reflexelor

condiționate, concepție în domeniul fiziologiei și psihologiei. Totodată, teoria mecanismului de formare a deprinderilor motrice, perioadele de atingere a „forme sportive”, fenomenele de oboseală și surmenaj în sport, reprezintă o cunoaștere necesară în activitatea profesională a viitorului specialist.

Un aspect deosebit în procesul de formare a specialistului modern în domeniul educației fizice și sportului îl constituie prezența și argumentarea principiilor, mijloacelor și formelor educației fizice.

Specialistul în domeniul culturii fizice, modelator al corpului și psihicului, trebuie să corespundă și în același timp să aspire spre realizarea idealului culturii fizice și sportului, care reprezintă proiecția solicitată de societate pentru aceste activități, un model prospectiv, care se concretizează pe ideea de om sănătos fizic și psihic, având ca elemente de referință dezvoltarea fizică armonioasă, aptitudinile motrice, priceperile și deprinderile motrice de bază, aplicativ-utilitare și specifice diferitelor discipline sportive, cunoștințele și abilitățile privind practicarea independentă a exercițiilor fizice, calitățile și trăsăturile morale, intelectuale și estetice [10, 11].

Astfel, se poate afirma că în activitatea specialistului de cultură fizică sunt necesare atât trăsături general-pedagogice, precum și atribute specifice disciplinelor sportive și, în primul rând, o capacitate motrice deosebită [2]. Una dintre trăsăturile definitorii pentru specialistul de cultură fizică, în calitate de cadru didactic, este cea de comunicare a mesajului didactic în scopul producerii efectelor vizate la nivelul conștiinței și comportamentului celor educați. În acest context, ne referim la capacitatea de a forma motivația privind învățarea motrice și activitățile corporale. Or, acest proces complex necesită din partea specialistului de cultură fizică fundamentarea demersului educativ din perspectiva științifico-psihologică. Reieșind din tipul de motivație (intrinsecă sau extrinsecă), care susține activitatea celui educat, specialistul în domeniu poate să acționeze în sensul stimulării și a motivării celui educat pentru activitatea de învățare. Astfel, profesorul/antrenorul va alege în procesul educației procedeele motivaționale în conformitate cu particularitățile psihoindividuale, dar și cu starea în care se găsește cel educat. Printre procedeele motivaționale eficiente, aplicate în formarea culturii fizice, pot fi menționate următoarele: crearea unui climat afectiv pozitiv, prezentarea unor modele de identificare, formularea unor sarcini cu grad sporit de dificultate, care stimulează tendințele de autoperfecționare, utilizarea unor tehnici sugestive pentru sporirea interesului pentru activitățile motrice. Pornind de la acest fapt, un proces de comunicare eficient trebuie abordat din mai multe puncte de vedere: lingvistic, semiotic și ritmic, psihologic, cibernetic, filozofic și, în mod deosebit, sub aspect motric [1].

Totalitatea concepțiilor enumerate mai sus au contribuit la argumentarea teoretico-metodologică a culturii fizice ca parte a culturii general-umane. În contextul abordării filosofico-culturologice, fenomenul culturii fizice reflectă integritatea umană [4, 9, 17], ca ființă biologică, socială și culturală, înțelegându-se astfel, că dezvoltarea capacităților motrice (organizarea psihofizică) este indisolubil legată de dezvoltarea calităților de personalitate, predominând latura spirituală, ce poate fi realizată doar printr-o activitate motrice conștientizată (de cultură fizică), constituită on corespundere cu principalele legități și principii ale învățământului de cultură fizică, capabil de a satisface principalele tipuri de necesități ale personalității: motrice (calități psihofizice și priceperi psihomotrice) și spirituale (cognitive, comunicative, valorice, estetice ș.a.). Astfel, cultura fizică reprezintă un fenomen multilateral și integrativ, care se abordează într-o unitate și o interconexiune a formelor – a componentelor educaționale de bază (învățământul de cultură fizică, educația fizică, cultura fizică recreativă, cultura fizică sportivă, cultura fizică de recuperare); a componentelor structurale (intelectuală, psihosocială, motrice, biologică); a sistemului trebuințelor, aptitudinilor și atitudinilor; a funcțiilor de cultură generală – specifice și interne; a valorilor obiectivizate și de personalitate – orientate spre formarea integrității corporal-spirituale (perfectiunea socio-psihofizică) a personalității prin activitățile motrice conștientizate (de cultură fizică), în care predomină inspirația fizică [5, 8].

Pornind de la acest fapt, instituțiile de profil din diverse țări, inclusiv și Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Moldova, au preluat inițiativa privind reconceptualizarea teoretico-metodologică a învățământului superior de cultură fizică.

În contextul elucidării esenței legăturilor interdisciplinare în pregătirea profesională pedagogică a specialiștilor din domeniul culturii fizice și sportului a fost relevat faptul că pregătirea profesională a viitorilor specialiști nu se poate realiza decât prin identificarea celor mai utile discipline, care să asigure un înalt nivel de stăpânire a domeniului [12].

Pornind de la realitățile societății contemporane, procesul de formare a specialiștilor on domeniul culturii fizice este abordat din perspectivele [6, 8]:

1. **Culturologică**, cultura fizică se analizează la nivelul sistemului pedagogic primordial uman atât în plan filogenetic, cât și on plan ontogenetic ca sistem pedagogic.

2. **Pedagogică** – cultura fizică ca sistem pedagogic posedă un conținut propriu al instruirii – cultura fizică de bază (educația fizică), cultura fizică sportivă, cultura fizică recreativă și cultura fizică de recuperare.

3. **Strategică** – specificul educațional al culturii fizice constă în posibilitatea formării personalității integrative prin categoriile: cunoștințe, priceperi și deprinderi, calități, valori și atitudini.

4. **Funcțională** – competențele structural-funcționale ale personalității specialistului din domeniu se examinează sub aspectul componentelor organizatorice, comunicative, de proiectare, gnostice și motrice, la nivel reproductiv, productiv, euristic și creativ.

Ținând cont de acest fapt, specialiștii în domeniu [3, 8] consideră că componentele procesuale fundamentale ale formării profesionale a specialistului de cultură fizică pot fi:

1. **Învățarea**, orientată spre formarea cunoștințelor, se realizează doar în procesul comunicării. Caracterul relațiilor este exclusiv subiect - subiect. Comunicarea în acest sens poate fi definită ca tip de activitate.

2. **Instruirea**, care este îndreptată spre formarea deprinderilor și priceperilor motrice. Caracterul relațiilor este subiect – obiect. În interacțiunea subiecților (comunicare), relațiile se prezintă astfel: subiect – obiect – subiect; comunicarea, în acest caz, apare în mod prioritar ca o latură a activității.

3. **Educația**, orientată spre formarea calităților, a valorilor și relațiilor prin comunicare și activitate motrice. Caracterul relațiilor este subiect – subiect și subiect – obiect – subiect. Comunicarea, în acest context, constituie un tip și o latură a activității

Pornind de la scopul, care determină esența învățământului de cultură fizică în pregătirea specialiștilor tineri, s-au format trei concepții de bază [16]:

1. **Recreativ-recuperatorie**, conținutul culturii fizice fiind subordonat realizării obiectivelor de însănătoșire sau de menținere a sănătății.

2. **Educativ-formativă**, obiectivele acesteia poartă un caracter complex, prioritate având cele instructiv-formative.

3. **Utilitar-aplicativă**, prioritate constituie obiectivele educative (de antrenament), orientate spre educarea anumitor calități de personalitate (fizice și psihosociale) în scopul însușirii unor activități concrete.

În acest context, practica din domeniu ne demonstrează că au fost restructurate principalele etape ale procesului de fundamentare teoretică a fenomenului culturii fizice și a concepției de formare a specialistului în domeniul culturii fizice.

Asemenea concepții s-au regăsit în conținuturi ale instruirii, fapt ce este confirmat și prin conținuturile specifice în pregătirea tinerilor specialiști în domeniul culturii fizice la Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău:

1. **Științe ale educației:** *Educație fizică;*

2. **Științe ale sportului:**

2.1 *Antrenament sportiv;*

2.2 *Organizarea și dirijarea sportului;*

2.3 *Fitness și programe de recreare;*

2.4 *Kinetoterapie și terapie ocupațională.*

3. **Servicii publice:** *Servicii hoteliere, turism și agrement.*

Concluzii

În rezultatul analizei literaturii de specialitate, a opiniilor specialiștilor în domeniul culturii fizice și sportului privind procesul de formare a cadrelor didactice tinere, menționăm:

1. Procesul de formare a specialiștilor în domeniul culturii fizice este abordat din perspectivele :

- **Culturologică**, cultura fizică se analizează la nivelul sistemului pedagogic primordial uman atât în plan filogenetic, cât și în plan ontogenetic ca sistem pedagogic.

- **Pedagogică** – cultura fizică ca sistem pedagogic posedă un conținut propriu al instruirii – cultura fizică de bază (educația fizică), cultura fizică sportivă, cultura fizică recreativă și cultura fizică de recuperare.

- **Strategică** – specificul educațional al culturii fizice constă în posibilitatea formării personalității integrative prin categoriile: cunoștințe, priceperi și deprinderi, calități, valori și atitudini.

- **Funcțională** – competențele structural-funcționale ale personalității specialistului din domeniu se examinează sub aspectul componentelor organizatorice, comunicative, de proiectare, gnostice și motrice, la nivel reproductiv, productiv, euristic și creativ.

2. Componentele procesuale fundamentale ale formării profesionale a specialistului de cultură fizică includ:

1. **Învățarea**, orientată spre formarea cunoștințelor, se realizează doar în procesul comunicării.

2. **Instruirea**, care este îndreptată spre formarea deprinderilor și priceperilor motrice.

3. **Educația**, orientată spre formarea calităților, a valorilor și relațiilor prin comunicare și activitate motrice.

Bibliografia

1. Calugher, V. *Dimensiuni motivaționale pentru activitățile corporale. În: Perspective moderne ale impactului societății contemporane asupra educației fizice și sportului: Materialele Conferinței Științifice Internaționale.* Chișinău: INEFS, 2006, p. 411-414.

2. Ionescu, M., Radu, I. *Didactica modernă.* Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2001. 280 p.

3. Țeghuiu, L. *Introducere în semiotică și teoria comunicării.* Timișoara: Universitatea de Vest, 2001. 84 p.

4. Визитей, Н. *Совершенствование концептуальных основ базовых учебных дисциплин в системе подготовки кадров как важный фактор модернизации физической и спортивной деятельности.* В: Модернизация физического

воспитания и спорта в Российской Федерации: Сборник матер. Российской научно-практич. конф. Ростов на Дону, 2010, с. 350-395.

5. Выдрин, В. *Физическая культура – вид культуры личности и общества*. Омск: СибАДИ, 2003. 142 с.

6. Данаил, С. *Методика подготовки студентов факультетов физического воспитания к коммуникативной дидактической деятельности*: Дисс. ... канд. пед. наук. Ленинград, 1989. 272 с.

7. Данаил, С. *Современные проблемы физкультурного образования в контексте разработок теории деятельности и личности*. В: *Știința culturii fizice*, Chișinău, 2006, № 4, p.79-89.

8. Данаил, С. *Физкультурное образование в контексте современных разработок теории деятельности и личности*. В: Международная научно-практическая конференция государств-участников СНГ по проблемам физической культуры и спорта: докл. Пленарных заседаний, 27-28 мая 2010. Минск, 2010, с. 228-236.

9. Данаил, С.Н., Данаил, С.С. *Физкультурное образование в контексте современных разработок теории деятельности и личности*. В: *Știința culturii fizice. Revista consacrată aniversării a 60-a a organizării învățământului superior de cultură fizică din Republica Moldova*, Nr.8/2, Chișinău, 2011, p.15-26.

10. Евстафьев, Б. *О сущности физической культуры и о ее компонентном составе*. В: *Теория и практика физической культуры*, Москва, 1980, № 6, с. 45-49.

11. Евстафьев, Б. *Анализ основных понятий в теории физической культуры*: Материалы к лекциям. Ленинград: ВИФК, 1990. 133 с.

12. Губа, В., Шестаков, М., Бубнов, Н., Борисенко, М. *Измерения и вычисления в спортивно-педагогической практике*. Для вузов физической культуры. Москва: *Физкультура и спорт*, 2006. 220 с.

13. Лесгафт, П. *Избранные труды*. Москва: *Физкультура и спорт*, 1987. 358 с.

14. Николаев, Ю. *К проблеме развития теории физической культуры*. В: *Теория и практика физической культуры*, Москва, 2001, №11, с. 2-10.

15. Николаев, Ю. *Теория физической культуры: базовые концепции и основополагающий категориальный аппарат*. В: *Теория и практика физической культуры*, Москва, 2002, №3, с.13-21.

16. Николаев, Ю. *Общая теория и методология физической культуры: контуры нового человеческого измерения*. В: *Теория и практика физической культуры*, Москва, 2005, №11, с.7-15.

17. Пономарев, Г. *Высшее профессиональное образование в области физической культуры: состояние, предпосылки и направления обновления*: Монография. СПб: Издательство РГПУ им. А.И. Герцена, 2003. 262 с.

18. Рудых, Т. *История физической культуры и спорта*. Владивосток, 2008. 308 с.